

Διοργάνωση Επιστημονικών Συνεδρίων στην Ελλάδα: Συμμετοχή Επιστημόνων από τη Γερμανική Λαοκρατική Δημοκρατία

Αιμιλία Ροφούζου

*Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, Τομέας Ανθρωπιστικών και Πολιτικών Επιστημών
erofouzou@snd.edu.gr*

Περίληψη. Το άρθρο αυτό επικεντρώνεται στο θεσμό των Reisekader, των στελεχών δηλαδή της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας που με την επιστημονική τους ιδιότητα είχαν το δικαίωμα να ταξιδεύουν σε καπιταλιστικά κράτη - κάτι που απαγορευόταν για τους άλλους πολίτες - προκειμένου να λαμβάνουν μέρος σε ευρωπαϊκά και διεθνή συνέδρια. Αναλύοντας το φαινόμενο, η μελέτη παρέχει πληροφορίες για τη δράση των στελεχών που επισκέπτονταν την Ελλάδα, στελεχών που όφειλαν να προβάλλουν τη χώρα τους και να προωθούν τα συμφέροντά της.

Το άρθρο παρουσιάζει σημαντικά στοιχεία που προκύπτουν από τις γραπτές αναφορές που όφειλαν να συντάσσουν και να αποστέλλουν τα εν λόγω στελέχη, αναφορές οι οποίες κοινοποιούνταν σε διάφορους φορείς της Ανατολικής Γερμανίας. Στα κείμενα αυτά αποτυπωνόταν κάθε λεπτομέρεια της παραμονής τους στην Ελλάδα, δίνονταν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες και γίνονταν αξιολογήσεις τόσο για τη διοργάνωση στην οποία συμμετείχαν, όσο και για τα πιο σημαντικά κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα της Ελλάδας. Η μελέτη ενός πολύ σημαντικού αριθμού αυτών των αναφορών (σχεδόν 1.000 σελίδων) - οι οποίες φυλάσσονται στην Berliner Brandenburgische Akademie der Wissenschaften - αποτελεί τη βάση δεδομένων του άρθρου, το οποίο θέτει στο επίκεντρο και αναλύει τις κρίσεις και αξιολογήσεις των στελεχών για το επιστημονικό κομμάτι των συναντήσεων.

Organization of Scientific Conferences Greece: Participation of Scientists from the German Democratic Republic

Abstract. This article focuses on the institution of Reisekader, namely the executives of the German Democratic Republic who because of their scientific status were allowed to travel to capitalist states -something that was forbidden for other citizens- just to take part in European and international conferences. Analyzing this issue, the study provides information about the action of these scientists who visited Greece, an action which had to promote their country and its interests.

The article presents significant information obtained from written reports, which the scientists were required to prepare and send and which were reported on various government agency in Eastern Germany. These documents contained every detail of their stay in Greece and all the necessary information about the organization and the most important social and political issues of Greece. The study of a very large number of such reports (nearly 1,000 pages) -which are being kept at the *Berliner Brandenburgische*

Akademie der Wissenschaften- is the database of this article, which focuses and analyze the evaluations of these visitors for the scientific part of the meetings.

Λέξεις-κλειδιά: Ελλάδα, ΓΛΔ, συνέδρια, επιστημονικές σχέσεις, εξωτερική πολιτιστική πολιτική

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πρωταρχικός στόχος της εξωτερικής πολιτιστικής πολιτικής της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας ήταν η διεθνής αναγνώριση (1) και μέσο για την επίτευξή του η απόρριψη του κοινού γερμανικού παρελθόντος (2). Σε όλη την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου η ΓΛΔ επεδίωκε να αποσυνδεθεί από τη χιτλερική Γερμανία, διάδοχο της οποίας έχριζε το αντίπαλο γερμανικό κράτος (3).

Στα πλαίσια αυτής της πολιτικής και ελλείπει επίσημων πολιτικών σχέσεων οι Ανατολικογερμανοί επικέντρωναν την προσοχή τους στη συνεργασία τους με τις άλλες χώρες σε επιστημονικό και πολιτιστικό επίπεδο, προσπάθεια η οποία ωστόσο συναντούσε πολλά εμπόδια.

Στην Ελλάδα, η απήχηση της ΓΛΔ, πριν την ανάπτυξη διπλωματικών σχέσεων το 1973, ήταν περιορισμένη. Παρά τις όποιες δυσκολίες, η ΓΛΔ ωστόσο κινητοποιούσε όλους τους μηχανισμούς ώστε να έχει επιστημονική και πολιτιστική παρουσία στον ελληνικό χώρο, με αποτέλεσμα από τα πρώτα χρόνια να σημειωθούν σαφή βήματα συνεργασίας, η οποία όμως ουσιαστικά έπαψε να υφίσταται μετά την επιβολή της χούντας και συνεχίστηκε και πάλι με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας και ιδιαιτέρως από το 1981 και έπειτα (4).

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΓΕΡΜΑΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο πιο αντιπροσωπευτικός τρόπος επιστημονικής συνεργασίας ανάμεσα στην Ελλάδα και τη ΓΛΔ ήταν οι αμοιβαίες επισκέψεις λόγω επιστημονικών συνεδρίων.

Στην παρούσα μελέτη θα εστιάσουμε στη συμμετοχή Ανατολικογερμανών επιστημόνων σε συνέδρια που διοργανώθηκαν εντός ελληνικού εδάφους (5). Οι πρώτες συμμετοχές παρατηρήθηκαν ήδη από τη δεκαετία του 1950. Μέχρι την επιβολή της χούντας σημειώθηκαν περίπου 10 συμμετοχές, οι οποίες μειώθηκαν στις 2 κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας -και μάλιστα κατά τα τελευταία έτη και για συνέδρια των ανώδυνων κλάδων της ιατρικής και γεωφυσικής- ενώ μετά την πτώση της χούντας ξεπέρασαν τις 80.

Το εν λόγω θέμα έχει μελετηθεί και στο παρελθόν, ωστόσο από άλλη οπτική γωνία (6). Το ενδιαφέρον είχε τότε εστιαστεί στις δυσκολίες που έπρεπε να υπερνικήσουν οι εν λόγω επιστήμονες προκειμένου να φέρουν εις πέρας την αποστολή τους και κυρίως στο πολιτικό «περιτύλιγμα» των συμμετοχών, ενώ εν προκειμένω θα ασχοληθούμε με το επιστημονικό σκέλος αυτής της συνεργασίας.

Στο σημείο αυτό οφείλουμε, ωστόσο, να αναφερθούμε εν συντομία στην ειδική αυτή κατηγορία των Ανατολικογερμανών επισκεπτών. Πρόκειται ουσιαστικά για μια επίζηλη μικρή κατηγορία στελεχών, τα οποία είχαν δικαίωμα να ταξιδεύουν και στα *καπιταλιστικά* κράτη και επομένως επιλέγονταν με αυστηρά κριτήρια και κυρίως με γνώμονα την ικανότητα και την προθυμία τους να προωθούν τα συμφέροντα της χώρας τους και να ενισχύουν την εικόνα της στο εξωτερικό, δημιουργώντας παράλληλα τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την καλλιέργεια περαιτέρω συνεργασίας. Τα στελέχη αυτά ονομάζονταν *Reisekader*, όρος που στα ελληνικά μπορεί να αποδοθεί κατά λέξη, αλλά κάπως άκομψα, ως στελέχη *ταξιδιάρικα, ταξιδιωτικά,*

αποδημητικά ή διαβατάρικα - και λόγω του λεκτικού συνειρμού με την άδεια διάβασης των συνόρων της χώρας και την απόκτηση του πολύτιμου διαβατηρίου.

Καθήκον των στελεχών αυτών ήταν να διαφημίζουν τη ΓΛΔ και τα επιτεύγματά της, τόσο σε επιστημονικό, όσο και σε ευρύτερο πολιτικό-ιδεολογικό επίπεδο. Όφειλαν να συνάπτουν τις κατάλληλες επαφές, να αποφεύγουν να 'εκτίθενται' δημοσίως όσον αφορά κομματικές εκδηλώσεις, πορείες κλπ. (7), να μη συναναστρέφονται Δυτικογερμανούς (8), ενώ εντός 48ωρου μετά την επιστροφή τους στη ΓΛΔ όφειλαν να συντάξουν και να αποστείλουν 'Άμεση έκθεση' με τις απαραίτητες πληροφορίες για τα τεκταινόμενα και εν συνεχεία μια περιεκτικότερη αναφορά. Στις αναφορές αυτές, οι οποίες κοινοποιούνταν σε διάφορους φορείς, συμπεριλαμβανομένου εμμέσως μάλλον και του Υπουργείου για την Ασφάλεια του κράτους (Στάζι), γινόταν λόγος για κάθε είδους λεπτομέρεια της διοργάνωσης: χώρες και ιδρύματα που συμμετείχαν, αριθμός και ποιόν των συμμετεχόντων, επαφές με επιστήμονες και με άλλες προσωπικότητες της διοργανώτριας χώρας, ξενοδοχείο με αναλυτικές πληροφορίες, όπως κατηγορία, τοποθεσία, κόστος και συνήθως ακόμη και αριθμός δωματίου(!), απολογισμός εξόδων, και αξιολογήσεις των προετοιμασιών του ταξιδιού - με κεντρικό θέμα την απόκτηση βίζας (9) - καθώς επίσης και της ποιότητας της οργάνωσης και του επιστημονικού επιπέδου της συνάντησης, συνέθεταν το περιεχόμενο των εν λόγω αναφορών. Η προσοχή, ωστόσο, δεν εστιαζόταν μόνο εκεί. Ενδιέφερε επίσης το γενικότερο πλαίσιο, 'προοδευτικό' ή μη, καθώς και η πολιτική επικαιρότητα και η στάση των εκπροσώπων της ΟΔΓ (10).

Στην παρούσα μελέτη, όπως έχει ήδη αναφερθεί, θα εστιάσουμε στο επιστημονικό σκέλος των συναντήσεων, αντλώντας στοιχεία από τις σχετικές αναφορές.

Μελετώντας το αρχειακό υλικό προκύπτει ότι οι Ανατολικογερμανοί επιστήμονες όλων σχεδόν των κλάδων επισκέπτονταν την Ελλάδα, προκειμένου να συμμετέχουν ενεργά σε πανελλήνια, ευρωπαϊκά και διεθνή επιστημονικά συνέδρια που διοργανώνονταν στη χώρα μας. Η προτίμησή τους ήταν ωστόσο φανερή. Επεδίωκαν και κατόρθωναν να συμμετέχουν σε σημαντικό αριθμό διεθνών συνεδρίων, ενώ συχνά τοποθετούνταν θετικά για τον χαρακτηρισμό των συνεδρίων ως διεθνών, δικαιολογώντας και ανάγοντας την τοποθέτησή τους στην τήρηση των σχετικών προϋποθέσεων και κυρίως σε σχέση με τους προσκεκλημένους ομιλητές. Έτσι, σύνεδρος π.χ. εξέφρασε στην αναφορά του την άποψη ότι η ελληνική πλευρά πίστευε πραγματικά στη διοργάνωση ενός διεθνούς συνεδρίου, αφού είχε φροντίσει για τη συμμετοχή συνέδρων από ολόκληρο τον κόσμο, ενώ όχι μόνο δεν απουσίαζε η εκπροσώπηση των σοσιαλιστικών χωρών, αλλά δεν παρατηρήθηκε και κανενός είδους διάκριση απέναντί τους σε σχέση με το πρόγραμμα της επιστημονικής διοργάνωσης (11).

Όσον αφορά στη θεματική των συνεδρίων μπορεί κανείς να πει με βεβαιότητα ότι κάλυπταν πληθώρα επιστημονικών κατευθύνσεων: βιοτεχνολογία, φυσική, γεωλογία, γεωφυσική, βιολογία, νεοελληνική γλώσσα, λατινική γλώσσα, γλωσσολογία, ελληνική μυθολογία, λαογραφία, ιστορία, αρχαιολογία, κοινωνιολογία, ιατρική, περιβαλλοντική, οικολογία και αρχιτεκτονική ήταν ορισμένες μόνο από τις επιστημονικές κατευθύνσεις. Ωστόσο, την τιμητική τους είχαν τα συνέδρια του ευρύτερου ιατρικού κλάδου, στα οποία και σημειώθηκαν οι περισσότερες συμμετοχές, ενώ ιδιαίτερος δημοφιλή ήταν και τα συνέδρια των ανθρωπιστικών επιστημών - με αυτά γύρω από γλώσσες, πολιτισμούς και αρχαιολογία να κερδίζουν τη μερίδα του λέοντος. Ας δούμε στο σημείο αυτό ποια στοιχεία συνέθεταν την εικόνα των αναφορών των Ανατολικογερμανών απεσταλμένων σε σχέση με το επιστημονικό σκέλος των διοργανώσεων.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι εν λόγω επιστήμονες έδιναν στις γραπτές αναφορές τους πληθώρα λεπτομερειών για τις επιστημονικές συναντήσεις, στις οποίες είχαν λάβει μέρος. Σε κάθε αναφορά δεν παρέλειπαν να κάνουν λόγο για το συνολικό αριθμό συμμετεχόντων, καθώς και για τον αριθμό των αποστολών καθεμιάς από τις χώρες που έδινε το παρόν. Για συμμετοχές εκπροσώπων των σοσιαλιστικών χωρών γινόταν, ωστόσο, ειδική μνεία, ενώ για τις συμμετοχές της ίδιας τους της χώρας συχνά αναφέρονταν σε περισσότερες λεπτομέρειες. Έδιναν, για παράδειγμα, πληροφορίες για τους συνέδρους και συνεργάτες τους, καθώς και για τα θέματα των διαλέξεων - στις περιπτώσεις βέβαια που η ΓΛΔ συμμετείχε με περισσότερους από έναν

συνέδρους και με περισσότερες από μια διαλέξεις. Έτσι, ο γνωστός σύνεδρος Ίρμσερ με αφορμή τη συμμετοχή του στο πρώτο επιστημονικό συνέδριο για την περίοδο της Κατοχής (και τη Δικτατορία της 4ης Αυγούστου) σε ελληνικό έδαφος, που διοργανώθηκε το 1984 από τους Χάγκεν Φλάισερ και Νίκο Σβορώνο, δίνει στην αναφορά του λεπτομέρειες της ανακοίνωσής του, καθώς και της ομιλίας του συναδέλφου του Άιχολτς - επίσης από τη ΓΛΔ -, ο οποίος μάλιστα μεταξύ άλλων «εξήρε τη συμμετοχή γερμανών αντιφασιστών στον αγώνα του ΕΛΑΣ». Η φράση αυτή και πολύ περισσότερο η εν γένει συμμετοχή των επιστημόνων αυτών στο συγκεκριμένο συνέδριο, είχαν πολιτική σημασία για τη ΓΛΔ. Οι απεσταλμένοι της στη χώρα μας φρόντιζαν πάντοτε επιμελώς να δείχνουν ότι δεν είχαν λησμονήσει το κατοχικό παρελθόν στην Ελλάδα, το οποίο βεβαίως χρέωναν στο αντίπαλο γερμανικό κράτος (12).

Στις γενικότερες πληροφορίες που περιείχαν οι αναφορές συγκαταλέγονται επίσης οι κατευθύνσεις και οι θεματικές του εκάστοτε συνεδρίου, καθώς και οι εκθέσεις και άλλες δραστηριότητες που συνόδευαν την κάθε διοργάνωση (13).

Το πιο σημαντικό, ωστόσο, στοιχείο που προκύπτει από τη μελέτη των αναφορών είναι ότι τα εν λόγω στελέχη δέχονταν ντιρεκτίβες ακόμη και για το επιστημονικό σκέλος των διοργανώσεων. Οφείλαν να συλλέγουν πληροφορίες γύρω από τις εξελίξεις στον επιστημονικό τους κλάδο, ώστε να μπορέσουν μελλοντικά να τις χρησιμοποιήσουν για το καλό της χώρας τους. Έτσι, σύνεδρος για παράδειγμα, αναφέρει ότι σύμφωνα με τη ντιρεκτίβα που είχε λάβει, επεδίωξε την άντληση πληροφοριών για συγκεκριμένα θέματα της επιστήμης του (14), ενώ άλλος κάνει λόγο για την επιτυχή έκβαση της σύμφωνα με τη σχετική ντιρεκτίβα συμμετοχής του σε συνέδριο, δεδομένου ότι είχαν εξασφαλιστεί όλες οι απαραίτητες επιστημονικής υφής πληροφορίες (15). Για το λόγο αυτό εξάλλου, οι αναφορές των επιστημόνων της ΓΛΔ περιείχαν πάντοτε ένα επιστημονικό μέρος, στο οποίο γινόταν αναλυτική περιγραφή των όσων είχαν ακουστεί στις διαλέξεις και αποτυπώνονταν οι αμιγώς επιστημονικές τους εκτιμήσεις (16), ενώ σχεδόν πάντα και με «καθησυχαστικό» ύφος εκφραζόταν η πεποίθηση ότι σε εύλογο χρονικό διάστημα θα μπορούσαν να έχουν στη διάθεσή τους την έκδοση των πρακτικών των συνεδρίων (17). Σε σχέση με τα προαναφερθέντα, οι επιστημονικές εκτιμήσεις των Ανατολικογερμανών προνομιούχων στελεχών παρουσίαζαν περαιτέρω και τα επιστημονικού επιπέδου οφέλη που είχαν κατορθώσει να αποκομίσουν οι ίδιοι οι σύνεδροι από τη διοργάνωση στην οποία συμμετείχαν, καθώς επίσης και τα μελλοντικά οφέλη για την ανάπτυξη της εκάστοτε επιστήμης στην Ανατολική Γερμανία. Μνεία γινόταν και για τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν, όπως επίσης και για τις μεθόδους που οφείλαν να ακολουθηθούν σύμφωνα με τις νέες εξελίξεις και τα διεθνή πρότυπα στον επιστημονικό τομέα (18).

Σημαντικό συστατικό των αναφορών αποτελούσαν οι θετικές πάντα αξιολογήσεις των Ανατολικογερμανών συνέδρων τόσο για τις διαλέξεις εκπροσώπων των σοσιαλιστικών χωρών όσο και για τις δικές τους προσωπικές παρουσιάσεις. Σχεδόν πάντοτε γινόταν αναλυτική περιγραφή της ανακοίνωσής τους και τονιζόταν η αναγνώριση που εξέφραζαν στο πρόσωπό τους οι υπόλοιποι σύνεδροι - κάτι το οποίο οφείλαν να κερδίσουν σύμφωνα με τις ντιρεκτίβες - οι οποίοι έδειχναν συχνά «ζωηρό» ενδιαφέρον για τις ανακοινώσεις τους, προχωρούσαν σε διεξοδικές συζητήσεις και έθεταν πλήθος ερωτημάτων για τα όσα είχαν ακουστεί στις διαλέξεις. Παρόλα αυτά, ενίοτε εκφραζόταν και το χαμηλό επίπεδο της ΓΛΔ ως χώρας σε σχέση με τα διεθνή τεκταινόμενα σε κάποιους επιστημονικούς τομείς (19), κάτι που όχι μόνο προσπαθούσαν κατά την παραμονή τους σε κάποια χώρα επιμελώς να αποσιωπήσουν, αλλά κατέβαλλαν και κάθε δυνατή προσπάθεια να το αντιπαρέλθουν προβάλλοντας, ως οφείλαν, τα επιστημονικά επιτεύγματα της χώρας τους.

Περαιτέρω σημεία αξιολόγησης αποτελούσαν η σύναψη των κατάλληλων επαφών και το επίπεδο των επιστημονικών συναντήσεων. Από κάθε σύνεδρο γινόταν λόγος αφενός για τις επαφές που είχε κατορθώσει να συνάψει και οι οποίες ήταν πεπεισμένος ότι θα του εξασφάλιζαν μελλοντική επιστημονική συνεργασία και περαιτέρω προσκλήσεις σε επιστημονικές

διοργανώσεις (20) και αφετέρου για το επίπεδο της κάθε διοργάνωσης, το οποίο στις περισσότερες των περιπτώσεων χαρακτηριζόταν αρκετά υψηλό. Χαρακτηριστικά τα λόγια του συνέδρου Άιχολτς, ο οποίος είχε λάβει μέρος στο προαναφερθέν συνέδριο για την περίοδο 1936-1944 στην Ελλάδα το 1984, ότι «το συνέδριο συνέβαλε σε μια πολύτιμη διεύρυνση και διάδοση της τεκμηριωμένης επιστημονικής γνώσης». Ενδιέφεραν επίσης οι συζητήσεις και η ανάπτυξη ανοικτού διαλόγου ως φυσικό επακόλουθο των διαλέξεων (21). Κατά τις αξιολογήσεις των Ανατολικογερμανών συνέδρων, οι διάλογοι που αναπτύσσονταν τόσο αμέσως μετά το πέρας των διαλέξεων όσο και κατά τα διαλείμματα χαρακτηρίζονταν από επιστημονική ανταλλαγή ιδεών απαλλαγμένη από κάθε είδους προκατάληψη (22).

Τέλος, ενίοτε εκφράζονταν και κάποια παράπονα για τη διοργάνωση, αν και το κύριο μειονέκτημα εντοπιζόταν στον μη κατάλληλο προγραμματισμό του χρόνου ομιλίας των συνέδρων, γεγονός το οποίο μπορούσε να δημιουργήσει σοβαρές καθυστερήσεις (23).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο ρόλος των Ανατολικογερμανών επιστημόνων για την προβολή της χώρας τους στο εξωτερικό ήταν αναμφισβήτητα πολύ σημαντικός. Αυτό φανερώνουν τόσο τα αυστηρά κριτήρια επιλογής τους, όσο και οι σχετικές ντιρεκτίβες, τις οποίες, ως όφειλαν, ακολουθούσαν κατά γράμμα.

Η μελέτη των αναφορών τους, μαρτυρά ότι και στην περίπτωση της Ελλάδας ακολουθήθηκε η ίδια στρατηγική. Το ενδιαφέρον της ΓΛΔ για τα επιστημονικά συνέδρια που διοργανώθηκαν σε ελληνικό έδαφος ήταν αυξημένο και οι απεσταλμένοι της επιστήμονες κατέβαλλαν κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να φέρουν εις πέρας την αποστολή τους. Ωστόσο, απορίας άξιο είναι αν αυτοί οι άνθρωποι πίστευαν σε βάθος στις ίδιες τις τοποθετήσεις τους υπέρ της ΓΛΔ ή αν όφειλαν έτσι να δικαιολογήσουν την παρουσία τους και να εξασφαλίσουν μελλοντικές συμμετοχές.

Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι υπήρξαν και περιπτώσεις που στελέχη εκμεταλλεύονταν την ευκαιρία τέτοιων ταξιδιών στο εξωτερικό και αυτομολούσαν. Από το 1975 ως το 1987 είχαν αυτομολήσει συνολικά 70 επιστήμονες. Για λόγους που είχαν να κάνουν με τη γλώσσα, πρώτη προτίμηση των επιστημόνων αυτών ήταν τα γερμανόφωνα κράτη. Παρουσιάστηκαν 13 περιπτώσεις αυτομόλησης στην Αυστρία και 10 στη Δυτική Γερμανία, ενώ στην Ελλάδα είχαμε μόνο ένα κρούσμα σε όλο αυτό το μακροχρόνιο διάστημα συνεργασίας. Τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις εν λόγω αυτομολήσεις καταδεικνύουν μια μερίδα καταξιωμένων επιστημόνων, με επαγγελματική πορεία 20 έως 25 χρόνων στην Ανατολική Γερμανία, με το 54% να προέρχεται από τον περιζήτητο παγκοσμίως κλάδο της ιατρικής επιστήμης. Το γεγονός αυτό δεν είναι τυχαίο διότι για τους εν λόγω επιστήμονες, σε αντίθεση με τους πολύ πιο πολιτικοποιημένους των ανθρωπιστικών επιστημών, δεν παρουσιάζονταν εξαιρετικές δυσκολίες να ασκήσουν το επάγγελμά τους στη - για αυτούς στην κυριολεξία - 'χρυσή Δύση' (24).

Μετά τη διάλυση της ΓΛΔ και την ένωσή της με την ΟΔΓ δρομολογήθηκαν, ωστόσο, διαδικασίες άμεσης απόλυσης σημαντικού αριθμού επιστημόνων. Ο λόγος ήταν η σύνδεσή τους με το πολιτικό σύστημα της Ανατολικής Γερμανίας, η οποία καταγγέλθηκε από παλαιούς και όψιμους αντιπάλους ένθεν και ένθεν των πάλαι ποτέ γερμανογερμανικών συνόρων ως κατασκοπεία υπέρ της Στάζι. Για όλους αυτούς, τα εν λόγω στελέχη ασκούσαν καθήκοντα πρακτόρων (25).

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. BArch, DR 1 47, Σχέδιο για την πολιτιστική ανταλλαγή το 1958 με τις καπιταλιστικές χώρες, Βερολίνο 3.1.1958.

2. Βλ. Hans-Adolf Jacobsen, «Auswärtige Kulturpolitik», στο Hans-Adolf Jacobsen, Gert Leptin, Ulrich Scheuner, Eberhard Schulz (επιμ.), *Drei Jahrzehnte Außenpolitik der DDR*, εκδ. Oldenbourg, München/ Wien 1980, σελ. 235-260, εδώ σελ. 255.
3. Βλ. Friedhelm B. Meyer zu Natrup, «Die Beziehungen zwischen der DDR und Frankreich», στο Konrad-Adenauer-Stiftung (επιμ.), *Die Westpolitik der DDR, Beziehungen der DDR zu ausgewählten westlichen Industriestaaten in den 70er und 80er Jahren* (Forschungsbericht αρ. 66), εκδ. Ernst Knoth, Melle 1989, σελ. 13-67, εδώ σελ. 65.
4. Βλ. Αιμιλία Ροφούζου, *Οι πολιτιστικές και επιστημονικές σχέσεις ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Γερμανική Λαοκρατική Δημοκρατία στην περίοδο 1949-1989*, εκδ. Πανεπ. Αθηνών, Σαριπόλειο Ίδρυμα, Αθήνα 2010, *passim*.
5. Τα στοιχεία αυτού του άρθρου έχουν στηριχτεί στη μελέτη αναφορών –σχεδόν 1.000 σελίδων- που φυλάσσονται στο Archiv der BBAW και συγκεκριμένα: Archiv der BBAW, HAIB-RB Nr. 126 (Αναφορές, (Ελλάδα 1956-1958, 1960-1961, 1964, 1965), HAIB-RB Nr. 624 (Ελλάδα, Αποστολές 1973-1977), HAIB-RB Nr. 625 (Ελλάδα, Αποστολές 1978-1979), HAIB-RB Nr. 924 (Ελλάδα, Αποστολές 1980, 1981, 1982), HAIB-RB Nr. 380 (Ελλάδα, Αποστολές 1983, 1984), HAIB-RB Nr. 1239 (Ελλάδα, Αποστολές 1985), HAIB-RB Nr. 1241(Ελλάδα, Αποστολές 1986) και Archiv der BBAW, Bestand ZIAGA, Nr. A 702 (Αποστολές 1984, A-J), Nr. A 691(Αποστολές 1988, G-P).
6. Πρβλ. επίσης, Αιμιλία Ροφούζου, «Σοσιαλιστικές εκτιμήσεις για την καπιταλιστική Ελλάδα. Ο θεσμός των *Reisekader* της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας», *Αρχειοτάξιο, Περιοδική έκδοση των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας*, τχ. 8, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 2006.
7. Βλ., π.χ., Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 380, Αναφορά Ίρμσερ, 3.5.1984.
8. Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 126, Schubring, 27.10.60.
9. Η ελληνική κυβέρνηση κατ' εξακολούθηση απέρριπτε σχετικές αιτήσεις. Έτσι, ακόμη και ο καθηγητής Ίρμσερ -ο οποίος κατείχε ακλόνητη θέση και είχε καταφέρει με τη δράση του να δικτυωθεί και στον ελληνικό χώρο- δεν κατόρθωσε το 1960 να επισκεφθεί την Ελλάδα, στα πλαίσια διαβουλεύσεων για την ίδρυση μιας διεθνούς Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών. Βλ. σχετικά: PAAA, MfAA, A 12507, Αναφορά Ίρμσερ, 23.2.61.
10. Όταν η αντιπροσωπεία της ΓΛΔ αποτελείτο από περισσότερα άτομα, ήταν αρκετό ένας εξ' αυτών να συντάξει την 'άμεση' και οι υπόλοιποι να αναλάβουν την πληρέστερη έκθεση. Πρβλ. Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 380, Άμεση αναφορά Αιχολτς για ταξίδι στο συνέδριο 'Η Ελλάδα 1936-1944. Δικτατορία-Κατοχή-Αντίσταση', στην Αθήνα τον Απρίλιο του 1984 και Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 380, Αναφορά Ίρμσερ, 3.5.1984.
11. Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 625, αναφορά Müller, 11.10.1978.
12. Archiv der BBAW, HAIB-RB Nr. 380, Αναφορά Ίρμσερ, 3.5.84. Πρόεδρος της οργανωτικής επιτροπής ήταν ο Νίκος Σβορώνος και αντιπρόεδρος ο Χάγκεν Φλάισερ, ενώ η γραμματεία αποτελούνταν από τον Προκόπη Παπαστράτη και τον Γιάννη Ρουμπάτη. Βλ. και τον συλλογικό τόμο: Χάγκεν Φλάισερ / Νίκος Σβορώνος (επιμ.), *Η Ελλάδα 1936-44. Δικτατορία - Κατοχή - Αντίσταση. Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Σύγχρονης Ιστορίας*, Α' έκδοση, Αθήνα: Μορφωτικό Ινστιτούτο ΑΤΕ, 1989. Επίσης, βλ. Αιμιλία Ροφούζου, *Οι πολιτιστικές και επιστημονικές σχέσεις ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Γερμανική Λαοκρατική Δημοκρατία στην περίοδο 1949-1989*, ό.π. και ενδεικτικά Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 924, αναφορά Heine για συμμετοχή σε διεθνές συνέδριο από 7 ως 12.9.1980.
13. Βλ. ενδεικτικά Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 924, αναφορά Ullrich, 8.11.82.
14. Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 1239, αναφορά για συμμετοχή σε διεθνές συνέδριο από 21 ως 27.9.1985.
15. Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 625, αναφορά Montag, 3.7.1978.
16. Βλ. ενδεικτικά Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 1239, αναφορά για συμμετοχή σε διεθνές συνέδριο από 21 ως 27.9.1985. Επίσης, Archiv der BBAW, Bestand ZIAGA, Nr. A 691, αναφορά Böttger, 9.11.1988.
17. Βλ. ενδεικτικά Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 625, αναφορά Montag, 3.7.1978.
18. Βλ. ενδεικτικά Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 924, αναφορά Ullrich, 8.11.82, Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 625, αναφορά Müller, 11.10.1978, Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 1241, αναφορά Bienert, 25.9.1986 και Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 924, αναφορά Neumann, 27.10.1982.
19. Βλ. ενδεικτικά Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 625, αναφορά Müller, 11.10.1978, Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 1241, αναφορά Bienert, 25.9.1986 και Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 924, αναφορά Neumann, 27.10.1982.
20. Βλ. ενδεικτικά Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 625, αναφορά Müller, 11.10.1978.

21. Archiv der BBAW, HAIB-RB Nr. 380, Άμεση Αναφορά Άιχολτς για ταξίδι στην Αθήνα 24.-30.4.84. Βλ. επίσης ενδεικτικά Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 625, αναφορά Montag, 3.7.1978.
22. Βλ. ενδεικτικά Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 126, αναφορά για συμμετοχή σε συνέδριο Αναισθησιολόγων στην Αθήνα από 9 ως 13.9.1965.
23. Βλ. ενδεικτικά Archiv der BBAW, HAIB-RB, Nr. 924, αναφορά Herrmann, 16.9.1981.
24. BArch, DR 3 1253, Πληροφορίες για κατάχρηση υπηρεσιακών ταξιδιών, 3.11.1987.
- 25.Χ. Φλάισερ: Vae victis: Ιστορία και Ιστορικοί στην (πρώην) Ανατολική Γερμανία, Τα Ιστορικά, 12/13 (1990), σελ. 222-232. Βλ. επίσης ενδεικτικά τις επιθέσεις του προέδρου της Γερμανο-Ελληνικής Εταιρείας [άλλοτε Δυτικού] Βερολίνου, (και καθηγητή ιστορίας) εναντίον του καθηγητή Ίρμσερ, -ο οποίος αναφερόταν στο πρόσωπό του μόνο με το αρχικό 'I.'- ότι 'είχε εμποδίσει ή ακόμη και βλάψει συνεργάτες στη σταδιοδρομία τους'. Bernd Sösemann, *Annäherungen an Hellas*, Berlin 1994, σελ. 362 κ.έξ. Η γράφουσα, κατά τη μελέτη της, δε βρήκε καμία ένδειξη, η οποία θα μπορούσε να στηρίξει αυτή τη βαριά κατηγορία.